

תוכן

1	מבוא
2	חלק ראשון: השיקולים שהביאו לקביעת מנגנון ערעור על בוררות
7	חלק שני ערעור בפני בורר נוסף
11	פרק שלישי: בקשת רשות ערעור בפני בימ"ש
13	היחס בין בקשת רשות ערעור על פי סע' 29(ב) לבין בקשת רשות ערעור לפי חוק ביהמ"ש
15	פרק רביעי: היחס בין מנגנון הערעור לבין עילות הביטול לפי סע' 24 לחוק הבוררות
17	פרק חמישי: משפט משווה
17	אנגליה
17	צרפת
18	פרק ששי: דיון בשאלת המחקר – האם מנגנוני הערעור על פסק בורר הם יעילים
20	סיכום
21	מקורות

מבוא

המדיניות המשפטית העומדת מאחורי הליך הבוררות מבוססת על הרצון לעודד את קיומו של מוסד יעיל והוגן שיפתור סכסוכים מחוץ לכותלי בית המשפט. למוסד כזה חשיבות כפולה – מנקודת מבטה של המערכת אמור מוסד זה להקל על העומס הרב בבתי המשפט. מבחינת הצדדים המתדיינים – מוסד כזה מאפשר להם לעשות שימוש בהליך מהיר ויעיל לצורך פתרון מחלוקות,¹

במהותו, הליך הבוררות הוא הליך בו יש הסכמה ליישב סכסוך באמצעות מנגנון פרטי המחליף את בית המשפט הציבורי. בחירה בהליך של בוררות, וחתימה על שטר בוררות, מחייבת את הצדדים לקבל על עצמם כל הכרעה של הבורר אשר זהותו, היקף סמכויותיו, מידת כפיפותו לדין המהותי והפרוצדורלי נקבעים על ידם.² בהליך הבוררות שני רכיבים יסודיים: האחד הוא רצון הצדדים והשני הוא הפיקוח על ידי בימ"ש. החשיבות של הפיקוח המשפטי על הליך הבוררות נובע מרכיב הכפייה, שהוא חלק בלתי נפרד מהליך הבוררות. הבוררות חייבת להיות כפופה לביקורת שיפוטית, על מנת לוודא את תקינות הסכם הבוררות, הליכי הבוררות, אופן פעולתו של הבורר וסמכויותיו וכן של תוכנו של פסק הבוררות. התערבות שיפוטית זו דרושה מאחר שהבוררות נוצרה על ידי המערכת המשפטית ומתקיימת לצידה. ללא כפיפות למערכת המשפטית תאבד הבוררות את צביונה כמנגנון ליישוב סכסוכים המוצע לפרטים בחסות המדינה, ותהפוך להיות מנגנון של אסדרה פרטית לחלוטין.³ החשיבות של הביקורת המשפטית מתייחסת גם לכך שיש לתת בידי המתדיין שזכה בבוררות אמצעי אכיפה מוסדיים לצורך אכיפת פסק הבורר.

אחת הדרכים העיקריות של פיקוח על הליך הבוררות, היא פיקוח על פסה"ד של הבורר. לאחר שניתן פסק הבורר, מאפשר החוק לצד לבוררות לעתור לבית המשפט בבקשה לאישור פסק הבורר או לחלופין לביטול הפסק. העילות שבשלן אפשר לבקש מבית המשפט לבטל פסק בורר מנויות בסעיף 24 לחוק הבוררות,⁴ הסעיף מונה עשרה פגמים, אשר כאשר הם מתקיימים, רשאי בית המשפט לא לאשר את פסק הבורר, לבטל את הפסק או להחזיר את פסה"ד לבורר, כדי שהבורר יתקן את הפגמים שנפלו בפסק שנתן.

בשנת 2008 נחקק תיקון 2 לחוק הבוררות.⁵ תיקון זה הרחיב "את יריעת הפיקוח וההתערבות השיפוטית על הליכי הבוררות, ומצמצם את חופש ההכרעה והגמישות שאפיינו מנגנון הכרעה זה על-פי החוק במקורו"⁶ ל פי תיקון זה הוסף למוסד הבוררות הליך הערעור, הליך חדש, שלא היה קיים בחוק הבוררות קודם לתיקון. התיקון מאפשר למתדיינים בבוררות לבחור באחד משני מסלולים על מנת לערער על פסק הבורר. המסלול האחד קבוע בסעי' 21 לחוק הבוררות. על פי מסלול זה רשאי צד לערער על פסק הבורר בפני בורר אחר. המסלול השני קבוע בסעי' 29ב' לחוק הבוררות והוא מאפשר לצד בהליך בוררות לערער בפני בית המשפט על פסק הבוררות, לאחר שקיבל מביהמ"ש רשות ערעור.

עבודה זו תעסוק בשאלה האם תיקון מספר 2 לחוק הבוררות השיג את מטרתו. החלק הראשון של העבודה ידון בסיבות שהביאו את המחוקק לתקן את חוק הבוררות. הפרקים השני והשלישי ידונו בכל אחד

¹ ישראל שמעוני "מתברר שיש קושי" עורך הדין 105 (2013)

² יששכר רוזן צבי "הפרטת השפיטה" מחקרי משפט לג 1, 7 (2020)

³ שם, עמ' 8

⁴ חוק הבוררות, תשכ"ח-1968 ס"ח 535 פורסם 9.8.68

⁵ (תיקון מס' 2) תשס"ט-2008, מיום: 12-11-2008

⁶ רע"א 8941/06 עיריית חיפה נ' ב.מ. כרפיס דדו בע"מ פ"ס 45 לפסה"ד (נבו) 04.11.2009

ממנגנוני הערעור שקבע חוק הבוררות. החלק הרביעי של העבודה ידון במנגנון של ביטול הבוררות על פי סעיף 24 לחוק הבוררות והיחס בינו לבין הערעור. החלק החמישי של העבודה ידון במשפט המשווה. החלק השישי של העבודה ידון על סמך כל העובדות שהובאו בפרקים לפניו בשאלת יעילותו של מנגנון הערעור על הבוררות כפי שהתגבש בחוק הבוררות.

חלק ראשון: השיקולים שהביאו לקביעת מנגנון ערעור על בוררות

בטרם חקיקת חוק הבוררות, חלה בארץ פקודת הבוררות המנדטורית משנת 1926. פקודה זו קבעה כי אחת העילות לפיה ניתן לבטל פסק בורר היא "טעות בולטת על פני פסק הבוררות". חוק הבוררות ביטל עילה זו, מתוך הלך מחשבה כי עילה זו מאיינת את הליך הבוררות, בכך שהיא מאפשרת לבימ"ש סמכות רחבה להתערב בפסק הבורר. אפשרות כזו מרתיעה מתדיינים מלפנות להליך הבוררות. ביטול העילה הנ"ל בחוק הבוררות לא גרם לשימוש רב יותר של מתדיינים בהליך הבוררות, שכן בעקבות ביטול העילה הנ"ל נתפס הליך הבוררות כהליך שבו יכולה ליפול בפסק הבורר טעות מהותית, מבלי שלבעל דין תהיה יכולת כלשהיא לפנות לבימ"ש או לכל גורם אחר על מנת לתקן טעות זו.⁷

כאמור במבוא לעיל, תכלית מוסד הבוררות היא לברר מחלוקות בין צדדים באופן יעיל ומהיר. מוסד הבוררות מקל מחד גיסא על העומס הגדול הרובץ על בתי-המשפט, ומאידך גיסא, משרת אינטרס ציבורי חשוב, כאשר הוא מאפשר לצדדים להיזקק להליך מהיר ויעיל לפתרון המחלוקת ביניהם. בנוסף הליך הבוררות עונה גם על האינטרס של בעלי-הדין להשפיע על עיצוב ההליך, בכך שהוא מאפשר להם לקבוע את הסמכויות הנתונות לבורר, את האופי הדיוני של הבורר, וכן מאפשר להם להיזקק למוסד שיכריע במחלוקות בלא שיהיה כבול לדין המהותי, לסדרי הדין ולכללי הראיות. הבוררות מאפשרת הכרעה על פי שיקולי צדק והגינות, שלעתים אינם עולים בקנה אחד עם שיקולים משפטיים, וכן מאפשרת השגת פתרונות מעשיים וצודקים למחלוקת.⁸

עמד על כך השופט טירקל בפרשת גוריצמן⁹ כאשר קבע כי "בוררות היא הליך שמטרתו ליישב מחלוקת בין בעלי-דין במהירות, ביעילות ואף באופן דיסקרטי. בגדר הסכם הבוררות ובמהלכה יכולים הצדדים להשפיע במידה רבה על עיצוב תוכנה של הבוררות, על הסמכויות הניתנות לבורר ועל האופי הדיוני של הבורר. שחרורו של הבורר מכבלי הדין המהותי, מסדרי הדין ומכללי הראיות מאפשר לו להתחשב בשיקולים של צדק וכן בשיקולים של הגינות – שאינם בהכרח שיקולי משפט – לשם השגתם של פתרונות מעשיים-צודקים למחלוקת."¹⁰

מבחינת הציבור, ובעיקר גורמים מסחריים, לבוררות מספר יתרונות שאינם קיימות בהתדיינות בבימ"ש כמו

האפשרות לבחור כבורר במומחה מנוסה, הבקיא בנושא הסכסוך האפשרות לקבוע מועד ומקום לשמיעת הסכסוך באופן שיהיה תואם ללוח הזמנים שלהם, התקווה שהדיון בסכסוך יהיה מהיר ובלתי פורמלי, ללא שעבוד יתר לכללי הפרוצדורה ולדיני הראיות, אי פומביות הדיון, דבר המונע יצירת משקע של מרירות

⁷ רוזן צבי לעיל ה"ש 2 בעמ' 11

⁸ רע"א 3680/00 אהרון גמליאלי נ' מגשימים כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ, נז(6) 605 (2003)

⁹ רע"א 5991/02 עופרה גוריצמן נ' רות פריד, נט(5) 1 (2004)

¹⁰ שם פ"ס' 11 לפסה"ד